

Nr 779

Av herr Nyberg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 71, angående riktlinjer och organisation för naturvårdsverksamheten, m. m.

(Lika lydande med motion nr 629 i Första kammaren)

De naturvårdsproblem som propositionen nr 71 om naturvårdsverksamheten tar upp till behandling är av väsentligt olika storlek och av högst skiftande karaktär i olika delar av landet. Under det att vissa län ännu under några år kanske inte i någon större utsträckning får kännning av det behov av planläggning som den ökade fritiden medfört, har redan åtskilliga delar av landet sedan länge fört ett uppehållande försvar för att inte oersättliga värden skall gå till spillo, från såväl social som kulturell naturvårdssynpunkt.

Gällande regler i byggnadslagstiftning, strandlag och naturskyddslag har endast möjliggjort en defensiv lösning av de viktiga frågor som det här gäller. En positiv insats i form av översiktlig planering och en angelägenhetsgradering av de objekt som man bör satsa på har endast förekommit i undantagsfall. Ännu mer sällsynt torde vara att man haft de ekonomiska möjligheterna att fullfölja planeringen och genom ersättning till markägare verkligen åt framtiden trygga markanvändningen i enlighet med uppgjorda planer. I stort sett har man fått nöja sig med att tämligen slumpartat bevilja eller avslå sökta dispenser inom områden med förbud av ett eller annat slag — förbud som också många gånger tillkommit tämligen slumpartat.

Vad som i första hand erfordras är en snabb översyn och planering av de delar i vårt land som för närvarande utsätts för det starkaste trycket från turismen och som också oftast på grund av säregen natur är de mest känsliga. Då personella och ekonomiska resurser sannolikt inte på långa håll kommer att räcka till för en omedelbar översyn av hela landet, torde tills vidare de minst utsatta landsdelarna få stå tillbaka.

Även om det centrala organet kommer att innehålla en planeringsbyrå är det orealistiskt att tro att planeringsuppgifterna på länsplanet skall kunna skötas centralt. Det torde heller inte vara avsikten att så skall ske. Planeringsbyråns uppgift får i stället vara av samordnande natur. Svårigheterna att nå den kontakt med kommuner och näringsliv som måste vara en förutsättning för att kunna lösa de många gånger ömtåliga planeringsfrågorna talar också för att planeringen organiseras regionalt.

Mycket talar för att den planeringsmetodik som betänkandet »Naturen och samhället» skissat kommer till användning. En planering helt enligt bygg-

nadslagstiftningen i form av regionalplan eller generalplan torde av flera skäl inte vara lämplig. Vad man bör eftersträva är en översiktlig plan, som i stora drag redovisar markanvändningen och alltså upptar områden som erfordras för näringslivets behov (jordbruk, grus- och stentäkter m. m.), områden som bör skyddas på grund av säregen flora och fauna eller fornminnen, områden som behöver användas för olika ändamål i samband med den sociala sidan av naturvården (strövområden, campingplatser, badstränder, fritidsbebyggelse m. m.).

En sådan planering måste verkställas som ett lagarbete i intimt samarbete med kommunerna. En tänkbar och på sina håll redan prövad organisation skall här i stora drag skisseras. En mindre grupp tjänstemän på länsplanet, som i sitt dagliga arbete mest sysslar med planeringsfrågorna, samarbetar med en av fullmäktige utsedd arbetsgrupp, i vilken bör ingå representant för kommunens styrelse. För det tekniska arbetet svarar en tjänsteman med tillgång till ett effektivt kansli.

Arbetet bör uppdelas i tre etapper: inventering, planering och genomförande. Vid inventeringen medverkar alla som har någon av de många pusselbitar i sin hand, utan vilka man inte kan få fram den tavla som utvisar det nuvarande tillståndet. Önskemålen får sedan vid planeringen vägas mot varandra. Samtidigt måste då också ställning tas till insatser som bör göras för att i fortsättningen nå planeringens mål. Det är först när man kommit så långt i arbetet, som det går att avgöra var och på vilket sätt de ekonomiska insatserna bör göras för att metodiskt skydda de naturvärden som i första hand bör skyddas och vårdas.

Än en gång måste starkt betonas att planeringsarbetet inte får verkställas utan intim kontakt med kommunerna, näringslivet och de fria organisationer som har intressen att bevaka i sammanhanget. Utan en sådan kontakt kommer sannolikt planeringsarbetet att bli enbart en pappersprodukt utan möjlighet att genomföras i verkligheten, eller också kommer de verkställande åtgärderna att få vidtagas utan kommunernas och näringslivets medverkan. Båda alternativen är lika olyckliga.

Den skisserade uppläggningsen av arbetet på länsplanet förutsätter inte endast att det centrala verket tillskapas utan också att ekonomiska och personella resurser ställs till de regionala myndigheternas förfogande, inte minst för att stimulera kommunerna till ett förtroendefullt samarbete.

Enligt vår mening är det därför av största vikt att den organisation som tillskapas göres effektiv på det regionala planet. Vi vill därför förorda att naturvårdsutredningens förslag om 720 000 kr. för länsstyrelsernas naturvårdsarbete bibehålls, vilket betyder en uppräknings av departementsförslaget med 240 000 kr.

Utän medverkan från allmänheten och förståelse från markägarna när man ej långt med det aktiva naturvårdsarbetet. Allmänheten måste läras att uppträda hyfsat i naturen. Nu spolieras många naturvärden genom rent oförstånd och okunnighet. Den verksamhet för naturvårdsupplysning och bevakning av utvecklingen som utföres av de frivilliga organisationerna är

av avgörande betydelse, om staten och kommunerna skall kunna lyckas med sina naturvårdsuppgifter. Den insats rörande den vetenskapliga bevakningen av naturvårdsfrågorna som utföres av Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté är av grundläggande betydelse för hela vår uppfattning om livet och förändringarna i naturen.

Med hänsyn till de viktiga funktioner som de frivilliga organisationerna och Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté har anser vi det oklokt att inte uppföra härtill avsett anslag till naturvårdsupplysning m. m. till av utredningen föreslagna 300 000 kr. utan stanna vid 200 000 kr., som departementet gjort.

Eftersom naturvårdslagstiftningen ej kommer till behandling förrän under höstriksdagen anser vi oss inte nu kunna gå in på enskildheter i denna med anledning av vad som i propositionen anförts om de allmänna riktlinjerna för naturvården. Vi vill endast ytterligare understryka att lagstiftningen utformas så att den kan få en fast förankring hos allmänheten. Det nya i naturvårdsutredningens betänkande knöt sig i mycket till den sociala naturvården. Vi vill understryka att denna inriktning av naturvårdsarbetet blir allt viktigare. Men fördenskull får man ej underlåta att även verka för den kulturella naturvården, som har goda traditioner i vårt land. Vidare bör lagregler, ersättningsbestämmelser och upplysning utformas så att markägarna ej kommer att känna sig rättslösa. Anslaget för ersättningar till markägare bör i enlighet med utredningens förslag upptagas till 300 000 kr. i stället för av departementschefen föreslagna 200 000 kr.

Som motto för vidare organisations- och lagstiftningsåtgärder på naturvårdens område bör tjäna de ord som departementschefen (sid. 12) citerat från utredningen:

»Sett ur människans nyttosynpunkt kan naturvården sägas vara formen för den på lång sikt bästa hushållningen med naturens värden.»

Under återopande av det här anförda får vi föreslå,

att riksdagen måtte besluta

att å reservationsanslaget för länsstyrelsernas naturvårdsarbete upptages 720 000 kr.,

att å reservationsanslaget för ersättningar till markägare m. m. upptages 300 000 kr.,

att å reservationsanslaget Bidrag till naturvårdsupplysning m. m. upptages 300 000 kr., samt

att i övrigt ge Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts angående de allmänna riktlinjerna för naturvården.

Stockholm den 26 mars 1963

Olaus Nyberg

Henning Gustafsson

Hans Broberg

Olof Johansson